

Haugesund
kommune

EIERSKAPSMELDING 2022

Forord

HAUGESUND KOMMUNE er en lokal samfunnsaktør, også i funksjon av å være eier av en rekke selskaper. Eierskapet er veldig variert. Fra en stor energibedrift som Haugaland Kraft til små andeler i mindre selskaper, fra så vidt ulike sektorer som sysselsettingsbedrifter, næringsutvikling, kultur, eiendom og parkeringsdrift.

Eierskapet omfatter også interkommunale samarbeid om enkelte kommunale tjenester. På flere områder forvalter selskaper den operative utøvelsen av en rekke strategisk viktige områder for kommunen.

Haugesund kommunes eierskapsmelding for 2022 gir en samlet oversikt over kommunens eierposisjoner og de ulike elementene i eierskapspolitikken.

Formålet med eierskapsmeldingen er en overordnet strategi for kommunens eierskapsforvaltning. Eierskapsmelding definerer prinsipper som representanter og administrasjonen skal følge. Prinsippene i eierskapsmeldingen skal videreføres i eierstrategier i de spesifikke selskapene. Eierskapsmeldingen gir også opplysninger om kommunens eiermotiv. Eierskapsmeldingen skal bidra til at kommunens eierskapspolitikk er aktiv, langsiktig, forutsigbar og basert på kompetanse.

Både politisk styring og administrativ kontroll forutsetter kunnskap og informasjon om de selskaper hvor kommunen har vesentlige eierinteresser. Dette gjelder både omfanget av selskapsorganisering i kommunen, funksjonen til de kommunale selskapene, og hvordan selskapene er organisert og drevet.

Eierskapsmeldingen er viktig for å tydeliggjøre roller og for å oppnå balanse mellom samfunns- og forretningsmessige mål der det er valgt selskapsorganisering for å løse oppgaver. Dette tydeliggjøres gjennom at det settes overordnede mål for hva kommunen som eier ønsker å oppnå med sine selskaper.

Selskapene Haugesund kommune har eierskap i, har tjenesteproduksjon innenfor et bredt spekter av sektorer, herunder energiproduksjon, arbeidsmarkedstiltak, kultur, samferdsel, parkeringsvirksomhet, næringsutvikling mv.

Det er stor variasjon i motivene som ligger til grunn for etableringen av de kommunale selskapene. Kommunen har få heleide selskap, noe som indikerer at interkommunalt samarbeid er et motiv bak selskapsorganiseringen. Det forventes at samarbeid blant annet vil gi en kostnadseffektiv tjenesteproduksjon.

Eierskapsmeldingen deles i en generell del og en selskapsspesifikk del. Eierskapsmeldingen gir en oversikt over det kommunale eierskapet og tar sikte på å legge et rammeverk for eierskapsutøvelsen i Haugesund kommune.

Kommunedirektøren vil anbefale at det i tillegg til eierskapsmeldingen utarbeides spesifikke eierstrategier for enkelte selskaper hvor kommunen har en vesentlig eierandel og/eller at selskapet har stor betydning for kommunes virksomhet. Herunder formål, organisering, vedtekter og etiske retningslinjer, eventuelt i samarbeid med andre eiere.

Målsetningen er at eierskapsmeldingen skal være et dokument som oppdateres hvert fjerde år. Årlige endringer i porteføljen, herunder avhending av selskaper og selskapsandeler, nyetableringer og oppdateringer legges fram i en årlig eierskapsberetning.

Videre trekkes det frem fem områder som bør være gjenstand for en årlig eierberetning med bakgrunn i kommunens eierskapsmelding:

- Har kommunen en tydelig eierstrategi?
- Stemmer eierstrategien med dagens formål?
- Har kommunens engasjement fortsatt gyldighet?
- Er selskapets drift i samsvar med selskapets formål?
- Hvordan er selskapets økonomiske stilling?

Kommunedirektøren vil anbefale at Haugesund kommune årlig inviterer 4-5 av de selskapene Haugesund kommune har vesentlig eierandel i, til å presentere sitt selskap for bystyret.

Øvrige selskaper hvor kommunen har eierinteresser bør inviteres til presentasjon av sitt selskapet minst en gang i løpet av fireårsperioden.

I tillegg skal kontrollutvalget føre kontroll med kommunens eierskapsforvaltning og selskapene, jf. kommuneloven §23-6.

OLE BERNT THORBJØRNSEN

Kommunedirektør, Haugesund kommune

1

RAMMEVERK FOR KOMMUNALT EIERSKAP

Bærekraftsmål

Haugesund kommune skal bidra til å oppfylle Paris-avtalen og Norges vedtatte klimamål. Dette betyr at vi i årene fremover må kutte klimagassutslippene våre drastisk.

Dersom dette skal være mulig, er kommunen nødt til å få med seg både næringslivet og byens innbyggere. Klima- og energiplan 2021-2030 og de mål og tiltak som planen inneholder er det viktigste virkemiddelet kommunen har for å oppnå en bærekraftig utvikling.¹

Haugesund kommune har klare forventninger til selskapene med hensyn til bærekraft, klima og natur. Kommunen skal derfor aktivt utnytte det handlingsrommet vi har som eiere av noen av kommunens og regionens viktigste selskaper. Det forventes blant annet at selskapene setter mål og iverksetter tiltak for reduksjon i klimagassutslipp på kort og lang sikt i tråd med Paris-avtalens mål. Tilsvarende forventer vi at selskapene setter mål og iverksetter tiltak for reduksjon av negativ påvirkning på naturmangfold og økosystemer, og rapporterer om måloppnåelse.

Selskapene skal inkludere arbeidet med FNs bærekraftsmål i selskapets strategier og arbeide aktivt med å følge dette opp i daglig drift. Som eier er vi opptatt av at styret utarbeider tydelige mål og strategier som viser hvordan selskapet skal skape høyest mulig avkastning over tid innenfor bærekraftige rammer.

Selskapenes evne til eksempelvis å utvikle og ta i bruk sirkulære forretningsmodeller og prosesser, kan være sentralt for å redusere risiko og øke mulighetene for selskapet i overgangen til et lavutslippssamfunn.

Et bærekraftig selskap balanserer økonomiske, sosiale og miljømessige forhold på en måte som bidrar til langsiktig måloppnåelse uten å redusere muligheten for at kommende generasjoner kan få dekket sine behov. Det innebærer blant annet at selskapet identifiserer og håndterer muligheter og risikoer knyttet til bærekraft og integrerer dette i selskapets strategier og virksomhetsstyring ved hjelp av vesentlighetsanalyser. Risikoer knyttet til klimaendringer og naturmangfold er eksempler på verdidrivere som bør identifiseres og håndteres i selskapenes strategiarbeid.²

God praksis for selskaper er derfor å benytte bærekraftsmålene som rammeverk for å integrere bærekraft og ansvarlig virksomhet i selskapets strategier. Dette fordrer at selskapet setter seg godt inn i relevante bærekraftsmål og tilhørende delmål, identifiserer hvordan selskapet påvirker og påvirkes av disse i hele verdikjeden og er åpen om dette.

¹ Klima- og energiplan 2021-2030.

² Meld. St. 6 (2022–2023): Et grønnere og mer aktivt statlig eierskap – Statens direkte eierskap i selskaper.

Eier- og selskapsdokumenter

Utskilling av virksomhet gjennom selskapsetablering medfører at styring av virksomheten må utøves innenfor rammen av selskapslovgivningen og annen særlovgivning som regulerer virksomhetsområdet.

DOKUMENTHIERARKI

	Eierstyring	Rapportering
Lovpålagt	<ul style="list-style-type: none"> • Vedtekter / selskapsavtaler • Eierskapsmelding 	<ul style="list-style-type: none"> • Årsberetning / årsregnskap
Frivillig	<ul style="list-style-type: none"> • Eierstrategier • Eier, aksjonær- og samarbeidsavtaler 	<ul style="list-style-type: none"> • Eierberetning

Selskapsetableringen vil kreve at virksomheten i større grad styres gjennom ulike styringsdokumenter som vedtekter, selskapsavtaler, eierstrategier, samarbeidsavtaler mv.

Det enkelte selskaps rapportering reguleres av selskapslovgivningen og regnskapsloven. Selskapene skal bl.a. avlegge egne årsberetninger/årsregnskap. I figuren ovenfor gis det en oversikt over dokumenter som inngår i kommunens eierstyring og selskaperenes/kommunens rapportering.

VEDTEKTER/ SELSKAPSAVtaler

Selskapslovgivningen (Aksjeloven, IKS-loven) stiller krav til at det skal utarbeides vedtekter/selskapsavtale ved etablering av et selskap. Dokumentene skal vedtas av eierne. Lovgivningen regulerer også innholdet i dokumentene. Vedtekter/selskapsavtalen skal bl.a. angi virksomhetens formål. Eierne fastsetter den ytre rammen for selskapets virksomhet gjennom formålsparagrafen.

I vedtektene/ selskapsavtalen inngår også en rekke andre bestemmelser som legger føringer for selskapenes virksomhet og som regulerer forholdet mellom eierne. Det inngår bl.a. bestemmelser om foretaksnavn, forretningsadresse, eierandeler, de styrende organ, låneopptak og eiernes økonomiske forpliktelser, opptak av nye eiere, uttreden og avvikling av selskapet.

EIERSKAPSMELDING

Eierskapsmelding er et lovpålagt dokument, jf. kommuneloven §26-1 som skal inneholde kommunes prinsipper for eierstyring og oversikter over selskaper med eierskap i. Lovgivningen og obligatoriske styringsdokumenter som vedtekter/selskapsavtaler vil regulere sentrale forhold for den aktuelle selskapsformen og det enkelte selskap.

Det skal utarbeides en eierskapsmelding som fastsetter kommunens eierskapspolitikk. Meldingen vil supplere lovgivningen og de obligatoriske styringsdokumentene.

I eierskapsmeldingen inngår bl.a. kommunens overordnede prinsipper for eierstyring som i utgangspunktet er gjeldende for samtlige selskaper i eierporteføljen. I prinsippene inngår retningslinjer for kommunens eierstyring og forventninger til selskapenes virksomhet, og legger overordnede føringer for bystyrets representanter i eierorganene i selskapene. Samt for administrasjonens oppfølging av eierstyring og rådgiving til bystyrets representanter.

Eierskapsmeldingen utgjør følgelig et sentralt styringsdokument i kommunens eieroppfølging.

EIERSTRATEGIER

Kommunen angir mål og strategier for eierstyringen og forventninger til selskapenes virksomhet gjennom eierskapsmeldingen.

Eierstrategiene vil være sentrale dokumenter i eierstyringen av det enkelte selskap, og gir direkte føringer til bystyrets representant om hvordan vedkommende skal stemme i eierorganet og hvilke mål og forventninger selskapet skal følges opp på. Dette skal rapporteres til bystyret, se også avsnitt om «eierberetning».

Eierstrategiene skal angi klare mål, forventninger og strategier for det enkelte selskap. Eierstrategiene er følgelig tilpasset selskapenes egenart og situasjon.

EIER, AKSJONÆR- OG SAMARBEIDSAVtaler

Eierne kan også inngå eier, aksjonær- og samarbeidsavtaler som supplerer de obligatoriske styringsdokumentene. Slike avtaler inngås som regel ved etableringen av et selskap.

Avtalene angir ofte formålet med selskaps-etableringen, målene for selskapets virksomhet og regulerer den enkelte eiers rettigheter og forpliktelser. Avtalene kan også inneholde hvordan kommunens representant skal stemme i eierorganet i spesifikke saker.

ÅRSBERETNING/ÅRSREGNSKAP

Selskapenes rapportering til eierne, offentlige myndigheter og andre interessenter er hovedsakelig regulert av selskapslovgivningen, regnskapsloven og kommuneloven. Samtlige selskap og samarbeid er forpliktet til å avlegge årsregnskap og årsberetning.

Innholdet i årsregnskapet/-beretningen reguleres av den nevnte lovgivningen. Årsregnskapene inneholder bl.a. resultatregnskap, balanse, kontantstrømpoppstilling og noteopplysninger. I årsberetningene gis det opplysninger om utviklingen og resultatet av selskapets virksomhet. Det gis videre opplysninger om selskapets stilling, FoU-aktiviteter, påvirkning på det ytre miljø, sykefravær, likestilling, tiltak som fremmer formålet i diskrimineringsloven mv.

Eierne kan ha forventninger om at selskapene også skal rapportere om andre spesifikke forhold/ tema i årsberetningen.

EIERBERETNING

Den lovpålagte rapporteringen i form av årsberetning/- regnskap er ofte den viktigste rapporteringen fra selskapet til eierne i eierorganene. Dokumentene gir informasjon om økonomisk utvikling og risiko, resultater innenfor tjenesteproduksjonen samt andre forhold som er av betydning for eierne. Det samlede omfanget av årsberetningene/- regnskapene vanskeliggjør imidlertid en politisk behandling av dokumentene.

Det tas av den grunn sikte på at bystyret skal behandle en eierberetning som gir en sammenfattet oversikt over den mest sentrale informasjonen som framkommer i selskapenes årsberetninger og årsregnskap.

Eierberetningen skal således legge til rette for en politisk behandling av utviklingstrekk og resultater for kommunens samlede eierportefølje. Eierberetningen vil legges fram for politisk behandling på høsten.

Selskapsformer i kommunal sektor

Kommunene har stor frihet i hvordan de ønsker å organisere sin virksomhet, og kommunalt eierskap omfatter en rekke ulike organisasjonsformer.

Det er eiernes ansvar å sikre at selskapsformen er den riktige organiseringen av ulik virksomhet. Valg av selskapsform bør ta utgangspunkt i hva som best ivaretar de hensyn og behov som gjelder for den aktuelle virksomheten, bl.a. knyttet til styringsmodell, kontroll og økonomisk risiko. Selskapsform kan også ha betydning for skatte- og avgiftsmessige forhold.

Det er vanlig å skille mellom organisasjonsformer på hvor uavhengige de er fra kommunen som eier, blant annet etter hvorvidt de er et eget rettssubjekt eller forblir en del av kommunen som rettssubjekt. Aksjeselskap skiller seg ut ved at eiers økonomiske ansvar er begrenset til innskutt kapital.

FORVALTNINGSORGAN

- Kommune
- Kommunalt foretak

EGNE RETTSOBJEKTER

- Kommunalt oppgavefellesskap
- IKS
- Samvirke
- AS
- Stiftelse
- Interkommunalt politisk råd

ØKENDE GRAD AV SELVSTENDIGHET

INTERKOMMUNALT POLITISK RÅD

To eller flere kommuner kan sammen opprette et interkommunalt politisk råd. Rådet kan behandle saker som går på tvers av kommunegrensene. Kommunestyrene vedtar selv å opprette et slikt råd. Et interkommunalt politisk råd kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak. Rådet kan likevel gis myndighet til å treffe slike vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskudsordninger.

KOMMUNALT OPPGAVEFELLESSKAP

To eller flere kommuner kan sammen opprette et kommunalt oppgavefellesskap for å løse felles oppgaver. Kommunestyrene vedtar selv å opprette et oppgavefellesskap. Et oppgavefellesskap kan ikke gis myndighet til å treffe enkeltvedtak. Oppgavefellesskapet kan likevel gis myndighet til å treffe denne typen vedtak om interne forhold i samarbeidet og til å forvalte tilskudsordninger.

ANDRE INTERKOMMUNALE SAMARBEIDSFORMER

Kommuneloven åpner for andre måter å organisere kommunalt samarbeid på. Dette gjelder blant annet vertskommunesamarbeid eller samkommuner.

KOMMUNALT FORETAK

Når kommunen ønsker å gi en virksomhet en noe mer selvstendig stilling enn det som gjelder i den tradisjonelle etatsmodellen, kan det etableres et kommunalt foretak etter kommunelovens kapittel 9.

Foretaket er da ikke en egen juridisk enhet, men del av kommunen som rettssubjekt. Kommunen er derfor part i alle avtaler og hefter for foretakets forpliktelser.

I motsetning til organisatorisk utskilling av virksomhet ved bruk av aksjeloven og lov om interkommunale selskaper, vil de ansatte fortsatt ha kommunen som arbeidsgiver i et kommunalt foretak. Foretaket ledes av et styre, som er utpekt direkte av bystyret. Daglig leder står i linje under styret, som igjen er underlagt bystyret. Foretakene er på denne måten direkte underlagt bystyrets budsjettmyndighet.

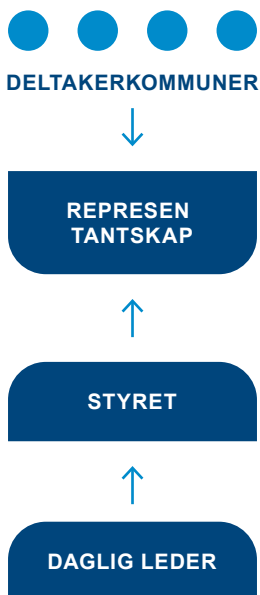
Kommunedirektøren har ikke instruksjons- eller omgjøringsmyndighet overfor foretakets daglige leder. Det er imidlertid ett unntak fra denne hovedregelen. Etter kommunelovens §9-16 kan kommunedirektøren instruere styret og daglig leder om at et vedtak i foretaket ikke skal iverksettes før bystyret har behandlet saken.

Kommunedirektøren skal også gis anledning til å uttale seg før styret treffer vedtak i saker som også skal behandles av bystyret. Uttalelsen skal legges fram for styret i foretaket når styret skal behandle saken. Styrets vedtak skal sendes til bystyret via kommunedirektøren.

Interkommunalt selskap (IKS)

IKS er regulert i lov om interkommunale selskaper. Deltakere i IKS kan være kommuner, fylkeskommuner og andre IKS. IKS er egne rettssubjekter, som rettslig og økonomisk, er skilt fra deltakerkommunene.

IKS vil oftest være aktuelt der det kan være mest effektivt, økonomisk og/eller strategisk, å løse offentlige tjenester i et felleskap med andre kommuner/fylkeskommuner.

STYRENDE ORGANER

Selskapsavtalen legger rammer for virksomheten i et IKS, tilsvarende vedtekter i aksjeselskaper og kommunale foretak. Eierstyring skal skje gjennom representantskapet, selskapets øverste myndighet. Den enkelte deltakerkommunen kan ikke utøve myndighet overfor selskapets styre eller administrasjon. Hver enkelt deltaker skal ha minst ett medlem i representantskapet, og minst like mange varamedlemmer som det har faste medlemmer. En deltaker kan ikke gi andre fullmakt til å representere seg i representantskapet.

Representantskapet har ansvar for fastsettning av regnskap, budsjett, økonomiplan, valg av revisor, vedtak om pantsettelse av fast eiendom, større kapitalinvesteringer, investeringer av vesentlig betydning mv. Det kan fastsettes i selskapsavtalen at visse saker som ellers hører under styrets myndighet, må godkjennes av representantskapet.

Representantskapet utnevner et styre som forvalter selskapet på vegne av deltakerne. Styret fører tilsyn med ledelsen av selskapet, og at selskapets virksomhet er i samsvar med selskapets formål. Styret må følge vedtatte retningslinjer som representantskapet fastsetter.

Styret skal bestå av minst tre medlemmer, eller minst fem dersom de ansatte har rett til å velge ett eller flere styremedlemmer, noe de har dersom det er mer enn 30 ansatte i selskapet. Styret skal omfattes av krav om balansert kjønnsrepresentasjon.

Daglig leder ansettes av styret, med mindre det står i selskapsavtalen at lederen skal ansettes av representantskapet. Daglig leder står ansvarlig overfor styret.

ØKONOMISK ANSVAR OG RISIKO

Hver av deltakerne har ubegrenset ansvar for sin andel av selskapets samlede forpliktelser. Om styret kan ta opp lån, må rammene for låneopptaket stå i selskapsavtalen. Det er begrensninger i loven for hvilke formål selskapet kan ta opp lån til. Det kan ikke tas utlegg i selskapets midler. Utdeling av selskapets midler kan besluttes av representantskapet etter nærmere vilkår, og med styrets samtykke.

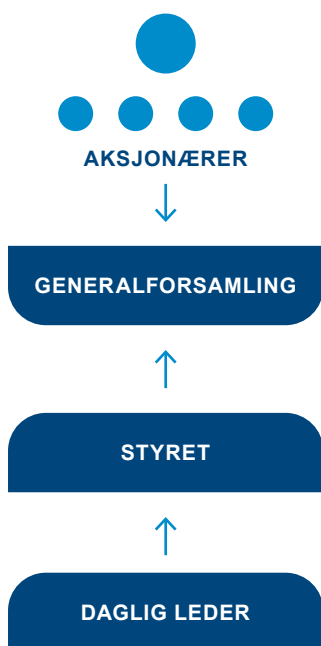
EKSEMPLER PÅ DENNE SELSKAPSFORMEN:

Selskap	Eierdel
Haugaland Interkommunale Miljøverk	57,5 %
Haugaland Vekst	9,09 %
Karmsund Interkommunale Havnevesen	38,46 %

Aksjeselskap

Aksjeselskap er regulert i aksjeloven. Aksjeselskap er et eget rettssubjekt og svarer selv for sine forpliktelser. Dette gir kommunen et begrenset økonomisk ansvar.

STYRING OG KONTROLL

Kommunens styringsmuligheter med aksjeselskaper avhenger av eierandelen og andel av stemmene på en generalforsamling. Her finnes flere terskler, og for kommunen er det viktig at eierandelen er tilpasset hvilket formål kommunen har med selskapene.

100 PROSENT

I selskaper med flere eiere er det en rekke rettigheter og regler som skal gi vern for øvrige aksjonærer. Dette er åpenbart ikke relevant når kommunen er eneeier. Et heleid selskap kan ses på som et datterselskap i et konsern der kommunen representerer «morselskapet».

90,1 PROSENT

Dersom kommunen eier over 90 prosent av aksjekapitalen og stemmene i et AS, kan kommunen tvangsutløse de øvrige aksjonærene i selskapet.

66,7 PROSENT

For å endre selskapets vedtekter kreves det minst to tredeler av stemmene (kvalifisert flertall). Det samme gjelder beslutninger om fusjon eller fisjon, vedtak om forhøyelse eller nedsettelse av aksjekapitalen, opptak av konvertible lån, vedtak om omdanning og vedtak

om oppløsning av selskapene. En eierandel på 67 prosent av stemmene vil altså gi eieren stor grad av kontroll over selskapets virksomhet.

50,1 PROSENT

Mange saker avgjøres med simpelt flertall, altså 50 prosent av stemmene. Dette gjelder valg av styremedlemmer, godkjenning av årsregnskap, vedtak om utbytte. Dette gjelder så lenge vedtektene ikke setter krav til bredere tilslutning.

34,4 PROSENT

En eier som har over en tredel av stemmene vil ha negativ kontroll i selskapet. Det innebærer at man kan blokkere endringer i vedtekter og en del andre saker, jf. omtale av 67 prosent eierandel over.

10,1 PROSENT

Dersom en eier over 10 prosent av selskapet har en innsynsrett i bedriften. Det vil si at hvis eier vil se på dokumenter som er knyttet til bedriften eller organisasjonen rundt selskapet, har eier full rett til å få de utlevert. Eier kan også kreve at det kalles inn til ekstraordinær generalforsamling, og kan blokkere en eventuell tvangsinnløsning av aksjene.

STYRENDE ORGANER

Generalforsamlingen er øverste organ i et AS, og er der eierne utøver den øverste myndigheten i selskapet. Generalforsamlingen fastsetter vedtekter, instruksjoner og andre vedtak som setter rammer for styret og daglig leder. Aksjeeiere kan ikke intervensere i selskapets drift og organisering uten at dette skjer i form av vedtak fattet av generalforsamlingen i tråd med aksjeloven.

Styret velges av generalforsamlingen. I aksjeselskaper med mer enn 30 ansatte har de ansatte rett til styrepresentasjon. Styret har det overordnende ansvaret for forvaltningen av selskapet og for at det drives i samsvar med selskapets formål og de rammer generalforsamlingen har satt gjennom vedtekter, instruksjoner mv. Styret har en plikt til å holde seg orientert om selskapets økonomiske stilling, og sikre seg at virksomheten er underlagt tilfredsstillende kontroll. Styret skal videre føre tilsyn med den daglige ledelsen og selskapets virksomhet for øvrig.

Daglig leder står for den daglige driften av selskapet, og skal følge de retningslinjer og pålegg som styret har gitt.

ØKONOMISK ANSVAR OG RISIKO

Aksjonærene har et begrenset ansvar og står generelt ikke ansvarlig for selskapets forpliktelser. Til gjengjeld settes det krav til forsvarlig egenkapital og begrensninger i utdeling av utbytte, nedsetting av aksjekapital mv.

EKSEMPLER PÅ HEL- ELLER DELEIDE AS:

Selskap	Eierdel
Uni-K AS	100 %
Haugesund Stadion AS	40 %
Haugaland Kraft AS	24,70 %

Stiftelse

Stiftelser er regulert i stiftelsesloven av 15. juni 2001 nr. 59. En stiftelse er et selvstendig rettssubjekt og etableres gjerne for å ivareta et bestemt formål.

Stiftelsens styre skal ivareta dette formålet uten å se hen til andre interesser. Som oppretter av en stiftelse kan kommunen dermed ikke utøve direkte styring over stiftelsens virksomhet eller gjøre krav på andel i stiftelsens overskudd (ta utbytte).

Oppretteren kan heller ikke løse opp stiftelsen. Organisering gjennom å opprette en stiftelse gjør virksomheten helt uavhengig av kommunen.

Sammenligning av ulike selskapsformer

	Aksjeselskap (AS)	Interkommunale selskap (IKS)	Kommunale foretak (KF)
Lovregulering:	Aksjeloven	IKS-loven	Kommuneloven
Eget rettssubjekt?	Ja	Ja	Nei
Hvem kan eie?	En eller flere, offentlige eller private personer eller virksomheter	Kommuner, fylkeskommuner og andre IKS	Er en del av en kommune
Eiers økonomiske ansvar:	Begrenset til sin del av aksjekapitalen	Fullt ansvar, i henhold til eierandel	Fullt ansvar
Operativt eierorgan:	Generalforsamling	Representantskap	Bystyret
Møte- og stemmerett i eierorganet:	Aksjeeier eller fullmektig med fullmakt til å møte på vegne av eier	Valgte representantskapsmedlemmer eller deres valgte vara	Bystyret er eierorgan
Hvem utnevner styret?	Generalforsamling, eller annet organ fastsatt i vedtekter	Representantskapet	Bystyret
Styrende dokumenter:	Vedtekter, aksjonærvtale	Vedtekter, selskapsavtale	Vedtekter
Politisk styring:	Gjennom vedtekter og deltakelse på generalforsamling	Gjennom selskapsavtale og deltakelse på representantskap	Bystyret behandler enkelt-saker og vedtar budsjett, styresammensetning og vedtekter

Motiv for selskapsetablering

I kommunale eierskapsmeldinger blir gjerne eierskapet gruppert etter kommunen sitt motiv og mål med det enkelte selskap. Motiv og mål med selskapet får følge for hvordan eierstyringen bør innrettes. Målet er ikke statisk, men kan endre seg over tid.

Haugesund kommune har valgt å klassifisere selskapsporteføljen etter fire ulike formål:

POLITISK MOTIVERT

Selskapet er politisk motivert og hovedbegrunnelsen for eierskapet er et strategisk valg om å posisjonere kommunen. Verken økonomi, omsynet til tjenesteyting eller lignende ligger som grunngeving for denne kategori eierskap.

Selskap som er motivert og begrunnet utfra at det styrker kommunen og regionen sine vilkår og posisjon til å gjennomføre oppgaver inn mot andre regioner og nasjonalt. Her kan også regionalpolitisk posisjonering for å utløse statlige midler/prioriteringer være en del av begrunnelsen.

SAMFUNNSØKONOMISK MOTIVERT

Selskap som er motivert og grunnlagt i at kommunen gjennom slike selskap vil oppnå totalt sett mer samfunnsøkonomisk gunstige resultat/gjennomføring av oppgaver. Offentlig engasjement og styring i oppgaveløsningen vil stå sentralt i begrunnelsen for slike selskap.

FINANSIELT MOTIVERT

Dersom hovedformålet med eierskapet er å oppnå økonomiske resultater, defineres eierskapet som finansielt motivert.

EFFEKTIVISERING AV TJENESTE-PRODUKSJONEN

Selskap som i hovedsak er motivert og grunnlagt med forventning om mer effektiv tjenesteproduksjon og bedre forvaltning av anleggsmidler enn ved å yte tjenesten selv. Dette kan sammenlignes med «industrielt motiv» i privat sektor hvor en investering i et underliggende selskap bygger opp om kjernevirksomheten og verdiskapingen i morselskapet.

Når Haugesund kommune i framtiden vurderer selskapsetablering eller deltaking i selskap, skal formålet relateres til ett eller flere av de refererte motivene. Det kan være flere motiv som ligger bak oppretting av eller deltaking i et selskap. Dette er det vist til i gjennomgangen av de ulike selskapene som eget punkt i oversikten.

Roller i kommunal eierskap

En god og tydelig eier må operere med klare rollefordelinger og gi klare rammer for selskapene de eier.

For å få klare linjer i eierstyringen må man være tydelig på skillet mellom eierstyring i eierorganene (generalforsamling/ representantskap), og de rollene styret og daglig leder har. Eierne bør stille klare krav til hvilke kompetanse styrene bør ha og hvilke forventninger man har til selskapene.

BYSTYRET

Bystyret som kommunens øverste politiske organ er eier av de kommunalt eide selskapene på vegne av kommunen. Bystyret skal vedta hovedlinjene for kommunens rolle som eier, og skal vedta kommunens eierpolitiske styringsdokumenter slik som eierskapsmelding og eierstrategier og lignende. Bystyret skal forelegges årsrapporter fra selskaper kommunen har eierskap i. Bystyret skal behandle eiersaker av stor prinsipiell eller strategisk betydning.

Det foreslås at bystyret delegerer den mer praktiske utøvelsen til formannskapet som da blir kommunens operative eierorgan for behandling av saker.

FORMANNSKAPET

Formannskapet delegeres myndighet til å oppnevne representasjon i selskaper, stiftelser, institusjoner og lignende i de tilfeller hvor kommunen har slik myndighet.

Videre foreslås det at formannskapet blir kommunens operative eierutvalg. Det vil si at formannskapet blir forelagt innkalling til møter i eierorganene som sak.

Saker av stor prinsipiell eller strategisk betydning skal fortsatt avgjøres av bystyret. Formannskapet (eventuelt bystyret) har anledning til å binde kommunens eierrepresentanter i saker som skal til behandling i eierorganene.

ORDFØRER

Ordfører er kommunens representant på årsmøter/generalforsamling der slik representasjon ikke er spesielt utpekt av formannskapet. Ordfører kan videre utpeke stedfortreder med fullmakt i aksjeselskaper (ikke i IKS). Bystyret må vedta i delegeringsreglement at ordfører kan representere kommunen i eierorgan i aksjeselskap. Hvis ikke, må bystyret gis slik fullmakt i hvert enkelt tilfelle. Om ordfører kan delegere sin representasjonsrett videre, må også dette være spesifisert i delegeringsreglementet.

GENERALFORSAMLING/ REPRESENTANTSKAP

Generalforsamling/representantskap er de operative eierorganene i AS og IKS, og er selskapenes øverste formelle organ. Det operative eierorganet er overordnet styret og kan overprøve styrets beslutninger og gi dem bindende instruksjoner med mindre styret er gitt eksklusiv rett etter IKS- eller aksjeloven.

Kommunens utøvelse av eierskap i AS og IKS skal skje gjennom disse eierorganene, i henhold til reglene i selskapslovgivningen for de respektive selskapsformene. Kommunens representant(er) i disse organene har dermed et stort ansvar for utøvelsen av kommunens eierskap.

Eierrepresentanten skal utøve eiers interesser. Det vil si at man som eierrepresentant skal representere bystyrets flertall, og ikke verken seg selv eller det partiet vedkommende eventuelt er medlem av. Eierrepresentantene må derfor ha god forståelse for hva kommunen ønsker med sitt eierskap.

EIERREPRESENTANTENE SKAL:

- Ivareta kommunens interesser gjennom aktiv deltakelse i selskapenes eierorgan.
- Sørgje for koordinering i forkant av eiermøte, for å sikre at bystyrets interesser ivaretas.

For å kunne utføre denne rollen skal eierrepresentantene ha anledning til å få en politisk avklaring i forkant av møter i selskapets eierorganer. Dette er viktig for å sikre at beslutninger som gjøres i eierorganene er forankret i bystyrets flertall.

EIERMØTER

Eierne kan også avholde eiermøter utover de formelle eierorganene. Slike eiermøter har ingen formell beslutningsmyndighet i selskapet eller i lovgivningen. Eiermøter kan benyttes til å informere eierne om virksomheten, endringer i selskapets rammebetingelser, eller innhente styringssignaler fra eierne i saker av stor betydning før sakene skal behandles og føres frem til beslutning. Eiermøter kan også være en arena for eierne til å drøfte strategi mv. Da disse møtene er uformell av natur, er det også stor fleksibilitet i hvordan de kan praktiseres.

SELSKAPET OG STYRET

Et styreverv er et personlig verv, hvilket vil si at man er styremedlem som privatperson og ikke som folkevalgt. Styret skal ivareta selskapets interesser til beste for alle eiere. Styret utnevnes som regel av generalforsamling/representantskap.

Styret har den overordnende myndigheten og ansvaret for forvaltning av selskapet og skal se til at selskapet forvaltes lojalt i samsvar med formålet med etableringen av selskapet og innenfor de rammer eierne har satt. Styret skal både være en støttespiller for ledelsen og være uavhengig av ledelsen og følge dem opp, evaluere og kontrollere. Styret skal sammen med daglig leder være de som representerer selskapet utad.

KONTROLLUTVALGET

Kommunelovens §23-2 sier at Kontrollutvalget skal føre kontroll med forvaltningen av kommunens interesser i selskaper m.m. Kontrollutvalget har derfor en lovpålagt plikt til å påse at kommunen eierskapsforvaltning utøves i samsvar med bystyrets vedtak og forutsetninger.

Selskapskontrollen kan i tillegg til den lovpålagte eierskapskontrollen også omfatte en forvaltningsrevisjon. Forvaltningsrevisjonen omfatter mer systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger.

KOMMUNEDIREKTØR

Kommunedirektøren har ingen formell rolle i kommunens eierskap eller eierstyring, men har et generelt ansvar for forsvarlig utredning av alle saker som skal til politisk behandling. Det gjelder også saker om eierskap og eierstyring. Administrasjonen bør være en tilrettelegger for at kommunen kan ivareta sitt eierskap ved å gi faglig støtte til folkevalgte og kommunens eierrepresentanter, og gi administrativ bistand i forvaltningen av kommunens eierskap.

Slik bistand kan være:

- Regelmessig revidering av eierskapsmeldingen, en gang per kommunestyreperiode.
- Holde oppdatert oversikt over selskapene og styrende dokumenter, slik som vedtekter, selskapsavtaler, eierstrategier mv. slik at all relevant dokumentasjon knyttet til eierrollen er lett tilgjengelig.
- Holde oversikt over selskapenes årsrapporter og årsregnskap og lignende, og sørge for at dette gjøres kjent for bystyret. For eksempel gjennom årlige eierberetninger.
- Bidra til gjennomføring av opplæring og informasjon til folkevalgte, og bidra til at kjørereglene som etableres for kommunens eierforvaltning blir fulgt.
- I saker hvor det er behov for det skal kommunedirektøren forberede saker knyttet til kommunens eieroppfølging.
- For å kunne ivareta denne rollen er det naturlig at kommunedirektøren deltar sammen med politisk ledelse på rapporterings- og drøftingsmøter mellom kommunen som eier og selskapene.

KUNDE- OG BRUKERROLLE

Det kan forekomme at kommunen også har et kunde- eller brukerforhold til et selskap kommunen eier. Slike forhold er et anliggende mellom kommunens og selskapets administrasjon, og er ikke noe som skal ivaretas gjennom kommunens politiske organer eller selskapets eierorganer.

2

ANBEFALINGER OM EIERSTYRING, SELSKAPS- LEDELSE OG KONTROLL

Prinsipper for eierstyring, selskapsledelse og kontroll

Prinsipper for godt eierskap, god selskapsledelse og god kontroll av kommunale selskaper og foretak begrenser seg til interkommunale selskaper (IKS) og aksjeselskaper (AS) og foretak etter kommunelovens kapittel 9.

Velge selskapsform ut fra formål og behov

Kommunen skal som eier sørge for en selskapsform som er tilpasset virksomhetens formål og oppgaver, behovet for eierstyring, samfunnsansvar, hensynet til innsyn, markedsforhold, risikoavgrensning og det aktuelle lovverket.

KOMMUNEN

skal kommunisere klart hva den ønsker å oppnå med sine selskaper. På denne måten gis viktige signaler overfor omverden, noe som styrker kommunens omdømme.

Et aktivt og godt eierskap er grunnleggende for en best mulig lokalpolitisk forvaltning av kommunens samlede verdier og har direkte konsekvenser for selskapene, deres disposisjoner og deres markedsposisjon. Kommunen skal derfor kommunisere klart hva vi ønsker å oppnå med våre selskaper og samarbeid. På denne måten gis viktige signaler overfor omverden, noe som styrker kommunens omdømme.

Når deler av virksomheten skal legges ut i et selskap og selskapsformen diskuteres, skal bystyret med utgangspunkt i de oppgavene som skal løses, vurdere hvilket styringsbehov kommunen har. Hvis det er snakk om å delegerer myndighetsoppgaver, f.eks. ansvar for å utøve tilsyn, treffe forvaltningsvedtak på et fagområde eller sørge for individrettede tjenester, vil også dette få betydning for vurderingen av hvilken selskapsform kommunen kan og skal velge. Beslutningsgrunnlaget for bystyret ved opprettelse av nye selskaper skal inneholde et begrunnet valg av selskapsform.

Ved utskilling av virksomhet i selvstendige rettssubjekter kan konkurransereguleringen som Norge er bundet av gjennom EØS-avtalen, også legge føringer for valg av selskapsform og drift. Dersom det er snakk om oppgaver og tjenester som tilbys og selges i konkurranse med private tilbydere, skal kommunen velge en selskapsform som er egnet for slik virksomhet. Selskapsformen er også viktig ut fra hvorvidt selskapet skal ta risiko og operere i et marked.

2

Skille mellom skjermet virksomhet og virksomhet i konkurranse med private

Når selskaper som opererer i et marked i konkurranse med andre aktører, samtidig som de utfører kommunale oppgaver som ikke skjer i konkurranse med andre, skal eier sørge for et skille mellom de to delene for å unngå brudd på reglene om offentlig støtte.

En del kommunalt eide selskaper utfører lovpålagte oppgaver eller andre forvaltningsoppgaver som er skjermet fra konkurranse, samtidig som de utfører og selger tjenester i et marked i konkurranse med andre. Selskapene har på denne måten en blandet virksomhet. Her kan det oppstå spørsmål om den delen av selskapet som konkurrerer i markedet mottar en eller annen form for offentlig støtte (fordeler med en økonomisk verdi), og om denne støtten er i strid med regelverket om offentlig støtte.

Det sentrale her er at selskapets konkurranseutsatte virksomhet ikke må subsidières av offentlige midler ved at denne delen mottar fordeler, for eksempel i form av husleie under markedspris eller rimelig lån av personell og utstyr fra den skjermede delen av virksomheten. Slike fordeler kan innebære ulovlig kryssubsidiering av den konkurranseutsatte virksomheten, og er ikke tillatt. Prinsippet er at den konkurranseutsatte delen av selskapet som utgangspunkt skal kunne stå økonomisk på egne ben,

selv må bære alle kostnader knyttet til virksomheten eller en forholdsmessig andel av kostnadene ved tjenester den har felles med den skjermede delen av virksomheten.

Det kan i noen tilfeller være hensiktsmessig at den konkurranseutsatte delen skilles ut i et eget selskap, og at man slik gjennomfører et regnskapsmessig skille.

Det må som et minimum føres separate regnskaper med korrekt fordeling av inntekter og utgifter i regnskapet, for å unngå kryssubsidiering mellom den skjermede og den konkurranseutsatte delen av virksomheten. Dette utelukker ikke i seg selv ulovlig offentlig støtte, men vil kunne gjøre virksomheten mer transparent og dermed gjøre det lettere å påvise at dette ikke skjer.

De kommunale eierne må i tillegg til de lovmessige konkurransebestemmelsene, ha en utvidet bevissthet om at selskapets virksomhet ikke får en konkurransevridende effekt som svekker privat verdiskaping.

3

Sørge for god kunnskap til folkevalgte om eierskap

For å styrke det kommunale eierskapet skal bystyret få tid til kompetanseutvikling ved å avholde eierskapsseminarer for samtlige folkevalgte tidlig i perioden.

Når bystyret har valgt å legge en del av sin virksomhet inn i et selskap, medfører det også overføring av styringsrett til virksomheten. Oppgaven til selskapets styre og administrasjon er å planlegge, forvalte og drive virksomheten innenfor en ytre ramme som er trukket opp av eieren/eierne. Den ytre rammen består av eierskapsmeldingen og eierstrategien, samt selskapsavtalen eller vedtektene for selskapet.

Det er viktig at bystyret som eier får kunnskap og innsikt i omfanget av selskapsorganisering og de styringsmuligheter kommunen har for de selskapene kommunen har eierandeler i. Det er også viktig at de folkevalgte får innsikt i de ulike rollene de har som folkevalgte, som styremedlemmer eller som medlemmer av representantskap eller generalforsamling. Rollen som folkevalgt i bystyret er ulik den rollen man har i et selskapsorgan regulert av de respektive selskapslovgivning, eks. aksjelov og IKS-loven. Det er viktig å være bevisst roller, styringslinjer og ansvarsfordeling.

Utarbeide en eierskapsmelding og årlig rapport om selskapene for bystyret

EIERSKAPSMELDINGEN

som skal behandles i bystyret, gir et godt grunnlag for en politisk gjennomgang av all virksomhet som er organisert som selvstendige rettssubjekter.

Kommunedirektøren skal utarbeide eierskapsmelding en gang hver valgperiode. I eierskapsmeldingen skal prinsipper for eierstyring vedtas av bystyret, og det skal gis en oversikt over formål og relevant informasjon om kommunens selskaper.

Kommunedirektøren skal årlig utarbeide en eierberetning om tilstanden (økonomi, spesielle forhold osv.) for selskapene. Beretningen forelegges bystyret til orientering.

Bystyret skal etter kommuneloven § 26-1 minst én gang i valgperioden utarbeide en eierskapsmelding som blant annet fastsetter overordnede prinsipper for kommunens eierskap. Lovens krav om utarbeiding av eierskapsmeldinger én gang i valgperioden er ikke til hinder for at dette kan skje oftere. Særlig dersom kommunen har eierandeler i mange selskaper, kan det være hensiktsmessig å ta eierskapsmeldingen opp til vurdering oftere. Uansett skal bystyret få seg forelagt en eierberetning om selskapene hvert år.

Eierskapsmeldingen som skal behandles i bystyret, gir et godt grunnlag for en politisk gjennomgang av all virksomhet som er organisert som selvstendige rettssubjekter og prinsippene. Eierskapsmeldingen skal primært omhandle selskaper der kommunen har eierinteresser, det vil si der kommunen er hel- eller deleier, men skal også beskrive styringen av de interkommunale samarbeidene og andre virksomheter som kommunen har tilsvarende interesser i, jf. Kommune洛vens kap. 18 og 19 om interkommunalt politisk råd og kommunalt oppgavefelleskap.

Eierskapsmeldingen skal beskrive de overordnede prinsippene for den kommunale eierstyringen, hva formålet med selskapene er og sette dette i sammenheng med kommunens totale virksomhet. De overordnede prinsippene skal fastsette hvilke typer spørsmål og saker de folkevalgte skal og bør befatte seg med, og hva som skal håndteres av selskapsorganene. Eierskapsmeldingen skal være kommunisert og tilgjengelig, ikke bare for selskapets organer, men også for kommunens innbyggere.

EIERSKAPSMELDINGEN SKAL ETTER KOMMUNELOVEN § 26-1 HA DISSE HOVEDPUNKTENE:

- Kommunens prinsipper for eierstyring
- En oversikt over selskaper, kommunale foretak og andre virksomheter som kommunen har eierinteresser eller tilsvarende interesser i
- Kommunens formål med sine eierinteresser i virksomheter som nevnt

Eierskapsmeldingen skal sikre et grunnlag for nødvendige styrings-signaler til selskapene og tydeliggjøre de folkevalgtes ansvar. Den skal skaffe oversikt over kommunens samlede virksomhet og bidra til mer åpenhet overfor omverden. Det er grunn til å merke seg at formålet med eierskapet (eiermotivet) ikke er identisk med selskapets formål. Med formålet med eierskapet menes hva kommunen ønsker å oppnå med eierskapet – det skal med andre ord gi svar på spørsmålet om hvorfor kommunen eier/har eierandeler i selskapet.

Kommuner som organiserer deler av sin virksomhet som fristilte selskaper, skal samtidig vurdere om betingelsene er til stede for å bygge opp en organisert, kompetent støttefunksjon i kommunen. Det kan være hensiktsmessig med et utvalg/organ som ivaretar en forberedende oppgave for bystyret. Eventuelt et administrativt «eierskapssekretariat».

Der kommunen har felles eierskap med andre kommuner, vil det være en fordel at det utarbeides felles eierstrategier for selskapene for å sikre felles eierstyring og forutsigbarhet for selskapene.

5 Revidere styringsdokumenter og avtaler jevnlig

Bystyret skal alene eller sammen med andre eiere, utarbeide selskapsvise eierstrategier med formål for eierskapet og forventninger til selskaper hvor kommunen har en høy eierandel.

I eierstrategiene skal kommunen konkretisere eventuelle forventninger til samfunnsøkonomiske mål, politiske mål, mål om kommunal effektivisering, og eventuelle andre finansielle mål, jf. eiermotiv.

Når bystyret har valgt å legge en del av sin virksomhet inn i et selskap, medfører det også overføring av styringsrett til virksomheten. Oppgaven til selskapets styre og administrasjon er å planlegge, forvalte og drive virksomheten innenfor en ytre ramme som er trukket opp av eieren/eierne.

Den ytre rammen består av eierskapsmeldingen, eierstrategien og selskapsavtalen eller vedtektene for selskapet. Vedtektene for aksjeselskaper, kommunale foretak og selskapsavtalen for IKS, regulerer viktige sider ved selskapenes og det kommunale foretakets rettsforhold. Formålet med vedtektene er å regulere og avklare forholdet mellom eierne og mellom eierne og selskapet, eller interne forhold i virksomheten.

Dersom vedtektene/selskapsavtalen kun regulerer de forholdene som er påkrevet (minstekrav) etter den aktuelle selskapsloven, kan det noen ganger være hensiktsmessig å utarbeide andre styringsdokumenter.

Kommunen kan ha strategi- og styringsdokumenter som eierrepresentantene må forholde seg til og arbeide for å implementere i selskapene gjennom eierorganet. For eksempel en generell miljøpolicy, åpenhetsprofil eller mål om lokale utviklingstiltak som selskapene skal bidra til å realisere. Slike dokumenter er ikke lovfestet, men kan være en del av eierstyringen. Innenfor alt dette skal selskapet ha betydelig grad av spillerom.

Styret er selv ansvarlig for selskapets strategi og strategidokumenter som peker ut hvordan og med hvilke innsatsfaktorer selskapet skal oppnå de målene eierne har fastsatt. I mange selskaper vil det også være aktuelt å ha en styreinstruks som legger føringene for styrets arbeid og saksbehandling.

6

Holde jevnlige eiermøter

Kommunen skal ha jevnlige eiermøter for å bidra til kunnskap om og dialog med selskapet. I selskap med høy eierandel, gjennomføres det to årlige eiermøter.

Noen ganger har eierne behov for å diskutere strategier seg imellom uten å treffe formelle beslutninger. Dette skal kunne gjøres uten å måtte innkalle til møte i generalforsamlingen eller representantskapet etter de formelle reglene i loven. Et eiermøte er et møte mellom kommunen som eier, styret og daglig leder for selskapet.

Et eiermøte er ikke lovregulert og er en uformell arena der det ikke skal treffes vedtak, men hvor både eieren og selskapet kan ha gjensidig informasjonsutveksling, forventningsavklaringer og drøfte generell utvikling og rammevilkår for virksomheten. Det skal ikke legges føringer eller «gis signaler» i eiermøtene som kan anses å gripe inn i styrets myndighetsområde. All eierstyring skal formelt skje i representantskapet eller generalforsamlingen. Eiermøtene er uforpliktende for eierne og for selskapet.

Typiske tema for vårmøte vil være å informere eierne om status innenfor strategisk måloppnåelse, økonomi, investerings- og finansieringsplaner. Tema for høstmøte vil være framtidrettet i forhold til strategiplan, generelle utviklingstrekk i bransjen, investeringsplaner og kapitalbehov.

7 Som hovedregel skal sentrale folkevalgte oppnevnes som representanter i eierorganet. Representanten må avklare egen «vedtaksmyndighet».

Avhengig av selskapets formål, skal hovedregelen være at bystyret oppnevner sentrale folkevalgte som selskapets eierrepresentanter i eierorganet.

Eierrepresentantene må avklare «vedtaksmyndighet» på forhånd før saker behandles i eierorganet. Kommunedirektøren, eller den kommunedirektøren utpeker, skal delta som rådgiver til eierrepresentanten.

Det er bystyret som har øverste vedtaksmyndighet etter kommunelovens § 5-3. Bystyret treffer alle vedtak knyttet til eierstyring. All representasjon og stemmegiving i selskapenes eierorganer må være i samsvar med bystyret enkeltvedtak, eierskapsmelding, eierstrategi, og/eller delegeringsreglementet.

For alle selskapsformer som er selvstendige rettssubjekt, skal eierstyringen utøves i selskapenes formelle eierorgan. Det er ingen lovfestet styringsrett mellom bystyret og eierorganet i selskapsformer med egen lovregulering, jf. lov om interkommunale selskaper (IKS) og aksjeloven for aksjeselskaper (AS). Bystyrets valgte eierrepresentant i slike selskaper, må

avgi sin stemme i selskapets eierorgan innenfor rammen av bystyrets vedtak. For kommunale foretak (KF) derimot, er bystyret selv øverste myndighet, jf. kommuneloven kapittel 9.

For selskapsformene AS og IKS skal det etableres forutsigbare kommunikasjonsformer mellom bystyret og eierorganet som forankres i eierskapsmeldingen og eierstrategien. Slik sikres engasjement, debatt og reell politisk avklaring av eierorganets myndighet.

Aksjeloven sier ikke noe om hvem som skal møte som aksjonær, men oppnevning av sentrale folkevalgte til eierorganet vil bidra til å forenkle samhandlingen og kommunikasjonen mellom bystyret og eierorganet. Ordfører eller andre bystyrepraesentanter som er utpekt til å representere kommunen, må gis fullmakt for å kunne avgi stemme på generalforsamling på vegne av bystyret. Jf. delegeringsreglementet i Haugesund kommune.

7

Dersom formålet med aksjeselskapet er rene driftsoppgaver, kan en representant fra kommunens administrasjon oppnevnes til å representere bystyret i eierorganet. Dette kan bidra til at eierorganet tilføres ønskelig og nødvendig fagkompetanse.

Medlemmer av et representantskap (IKS) er valgt av bystyret etter kommunelovens regler, og i motsetning til aksjeloven, kan ikke andre møte etter fullmakt. Det skal oppnevnes et tilstrekkelig antall (minst to) varamedlemmer, slik at det ikke oppstår tilfeller der en eierkommune ikke er representert og ikke kan delta når saker skal avgjøres av representantskapet. Av forarbeidene til IKS-loven fremgår det at representantskaps-medlemmene representerer sine respektive kommuner i selskapsforholdet, og at bystyret har instruksjonsrett (gjennom vedtak) overfor sine medlemmer i representantskapet. Jf. IKS-loven §§ 6-9.

Kommunens representant i eierorganet har ansvar for at saker av stor eller prinsipiell betydning skal behandles i bystyret før møte i eierorganet. Fullmakt gis til kommunens representant og representanten rapporterer tilbake til bystyret om behandlingen i eierorganet, eksempelvis ved å framlegge protokoll fra eierorganet.

Det må skilles mellom «representasjonsrett» og «vedtaksmyndighet» for bystyrets representant i eierorganet. Delegeringsreglementet kan delegere «vedtaksmyndighet» fra bystyret til formannskapet om å behandle kommunens politiske avklaringer i forkant av eiermøter i selskapene.

Delegeringsreglementet kan definere hva som er av stor eller prinsipiell betydning som skal behandles i bystyret før eiermøte i eierorganet. Bystyrets eierrepresentant skal gjennomføre eierutøvelsen i tråd med bystyrets vilje. Eierrepresentanten har et selvstendig ansvar for å sikre politisk avklaring og egen «vedtaksmyndighet» rundt saker som skal til behandling i eiermøtene.

Hvis det oppstår situasjoner i selskapene hvor det er tidskrittisk å foreta vedtak i et eierorgan som ikke er i samsvar med rammer og vedtak som bystyret har bestemt, jf. eiermelding, eierstrategi, m.m., kan ordfører støtte seg til bestemmelsene om «Hastevedtak» i kommunelovens § 11-8. Dette må defineres nærmere i kommunens delegeringsreglement.

Det påligger en journalføringsplikt etter arkivforskriftens § 9 på kommunens representanter i eierorganer. Alle formelle og vesentlige dokumenter knyttet til eierskapet skal arkiveres i kommunens arkiver for å sikre sporbarhet og åpenhet knyttet til krav om offentlig innsyn i kommunens eierstyring og saksbehandling. Taushetsbelagt informasjon kan unntas fra offentligheten etter bestemmelsene i offentlighetsloven kapittel 3 og forvaltningsloven § 13.

Arbeide for bestemmelser om innkallingsfrist til generalforsamlinger og representantskapsmøter

GENERALFOR-SAMLINGEN

eller representantskapet er formelle eierorganer og har den øverste myndigheten i selskapene.

Kommunen skal arbeide for at bestemmelser om innkallingsfrist tas inn i vedtektene, slik at det tas hensyn til kommunens behov for å ha tid til å behandle aktuelle saker.

Generalforsamlingen eller representantskapet er formelle eierorganer og har den øverste myndigheten i selskapene. Det er styret som normalt innkaller. Det er gjennom saksbehandling og vedtak i de øverste selskapsorganene at eierstyringen skal skje. Styreleder og daglig leder har plikt til å delta på generalforsamlingen i aksjeselskap (jf. AL § 5-4) og i representantskapet til interkommunale selskap (jf. IKS-loven § 9).

Ordfører møter som kommunens representant på generalforsamling for heleide aksjeselskaper om ikke annet er bestemt. Andre styremedlemmer har rett, men ikke plikt. Revisor har rett til å være til stede og noen ganger plikt når de saker som skal behandles, gjør dette nødvendig. For interkommunale selskap har styrets leder og daglig leder plikt til å være til stede på representantskapsmøtet. Dette gjelder ikke for revisor, men det anbefales å følge aksjelovens regler på dette punkt.

8

Gjennom IKS-loven er representantskapet tillagt flere oppgaver enn generalforsamlingen i et aksjeselskap. Representantskapet skal fastsette budsjett, økonomiplan og regnskap. Vedtak om salg eller pantsetting av fast eiendom eller andre større investeringer, er også tillagt representantskapet. Disse bestemmelsene gir i utgangspunktet representantskapet noe større innflytelse over forvaltningen av selskapet enn generalforsamlingen i et aksjeselskap.

I interkommunale selskaper er det derfor spesielt viktig at kommunedirektøren eller annen administrativ kompetanse deltar for å sikre faglig vurdering av økonomiske konsekvenser for kommunen. Derfor er det nødvendig at kommunens administrasjon får tilstrekkelig tid til å forberede aktuelle saker som skal behandles i eierorganene.

Haugesund kommune forventer at innkalling til møter i eierorganene normalt sendes ut fire uker før møtet. Kommunen skal arbeide for å få fristen på fire uker vedtektsfestet. Dette er uavhengig av selskapsform. Innkalling med sakspapir skal alltid sendes til kommunens postmottak. Kommunens postmottak distribuerer til ordfører, andre eierrepresentanter, kommunedirektør og kontrollutvalget. Representanter i eierorganene har også en journalplikt etter arkivloven å sørge for at formelle dokumenter mellom kommunen og selskapet, arkiveres. Selskapet bør opplyse om dokumenter skal unntas offentlighet. Eierkommunen har uansett et selvstendig ansvar for å vurdere om saksdokumenter er av konfidensiell karakter.

Arbeide for god sammensetning og kompetanse i styret

Kommunen som eier skal gjennom selskapets eierorgan arbeide for at styrets kompetanse samlet sett er tilpasset det enkelte selskapets formål og virksomhet.

Det skal sørges for at spørsmål om habilitet i valg av styremedlemmer er ivaretatt. Kommunen som eier skal anmode at selskapet sikrer hensiktsmessig opplæring av valgte styremedlemmer.

Både kommunen og eierorganet må definere hva slags kompetanse og kapasitet som forventes av styremedlemmene. Et godt utgangspunkt for denne vurderingen kan være selskapets formålsparagraf, de langsiktige strategiene som er lagt for selskapet og situasjonsbestemte forhold de nærmeste årene (omstillingsbehov, markedstilpasning, lovendringer, etc.).

Det skal tilstrebes en sammensetning med komplementær kompetanse og erfaring. Det er viktig å oppnevne styremedlemmer som kan sikre styrets tilsyns- og kontrollfunksjon overfor daglig leder.

Styret skal gjenspeile og representere selskapets behov og skal ha forskjellig og supplerende kompetanse innen blant annet økonomi, organisasjon og om det markedet som selskapet opererer i. Videre skal styret inneha faglig innsikt og god kjennskap til selskapets formål.

STYREVERV

i selskaper er et personlig verv. Medlemmer av styret representerer bare seg selv, ikke noen av eierne, og skal ivareta selskapets interesser til det beste for alle eierne.

Eierorganet oppnevner styre, men kommunen selv har også et ansvar for å arbeide for at styret i selskapet samlet sett har den kompetanse som trengs.

Styreverv i selskaper er et personlig verv med et økonomisk- og strafferettslig ansvar. Medlemmer av styret representerer bare seg selv, og skal ivareta alle av selskapets interne og eksterne interesser. Herunder aksjonærer, ansatte, kreditorer mm., skal ivaretas kollektivt på en best mulig måte ut fra selskapets formål og innenfor lovens rammer. Det betyr at man ikke representerer verken politiske partier, kommunen eller andre særinteresser.

Det er ikke noe til hinder for at medlemmer av folkevalgte organer kan velges til styremedlemmer i selskaper. Forståelse og erfaring fra det politiske systemet i kommunen kan gi en viktig innsikt og kompetanse som styret skal besitte.

Når det er spørsmål om å velge folkevalgte eller ansatte i kommunen til styremedlemmer i selskaper kommunen har eierandeler i, skal kommunen imidlertid vurdere hvor ofte vedkommende kan bli inhabil. Dersom inhabilitet ofte vil skje, skal det vurderes om dette vil gjøre det uhensiktsmessig å velge den aktuelle personen til styremedlem.

Det er ikke hensiktsmessig å velge en person som i mange sammenhenger likevel må fratre som inhabil fordi han eller hun kommer i en dobbeltrolle. Typisk gjelder dette der det er snakk om at sentrale folkevalgte eller ansatte i kommunale lederstillinger ønskes valgt inn i styret i et kommunalt eid selskap. Om ulempene ved å velge slike personer til styremedlemmer overstiger behovet for å ha den aktuelle personen i styret, er en vurdering som bystyret selv skal gjøre.

10

Vedtektsfeste bruk av valgkomité ved styreutnevnelser

Kommunen som eier skal arbeide for at det i vedtektene eller selskapsavtalen fastsettes at valg av styrer i selskaper skal skje ved bruk av valgkomité. Det skal videre arbeides for retningslinjer som regulerer komitéens arbeid.

Ordningen med valgkomité er ikke lovregulert, og den skal derfor vedtektsfestes eller nedfelles i selskapsavtalen. Valgkomitéen skal på oppdrag fra selskapets eierorgan finne og foreslå kandidater til styret i selskapet. Det skal være forsvarlige og gjennomtenkte prosesser rundt valg av kandidater i styrene med fokus på kompetanse og personlige egenskaper. Ansvar, rolleforståelse og habilitet er viktige tema. En valgkomité kan arbeide langsiktig og bruke god tid på å kartlegge og finne egnede styrekandidater med den rette kompetansen og bidra til at helheten ivaretas ved den endelige sammensetningen av styret.

Representantskapet/generalforsamlingen bør velge leder av valgkomitéen. I selskap med flere eierkommuner skal valgkomitéen sammensettes slik at den reflekterer eierandelene.

Kommunen som eier, skal forvente at valgkomitéen har en dialog med styret før forslag til styrekandidater fremmes. Samt at valgkomitéen framlegger en begrunnet innstilling for styrets sammensetning i forkant av representantskapet/generalforsamlingen, blant annet med bakgrunn i de kompetansekrav eierne har stilt til styret som kollegium.

Eier står fritt til å endre styresammensetningen uavhengig av valgperioden. Hele styret skal normalt ikke skiftes ut samtidig for å sikre kontinuitet og videreføring av kompetanse. Det kan derfor være hensiktsmessig med overlappende valgperiode for ulike styremedlemmer.

11

Sørge for balansert kjønnsrepresentasjon i styrene

Eierorganet skal uavhengig av organisasjonsform tilstrebe balansert kjønnsrepresentasjon i styret. Kjønnsbalansen skal sikres både blant de faste medlemmene til styret og blant varamedlemmene.

I henhold til IKS-loven § 10 er det krav om balansert kjønnsrepresentasjon i styrene.

Reglene i aksjeloven § 20-6 om representasjon av begge kjønn i styret gjelder tilsvarende for aksjeselskap hvor kommuner til sammen eier minst to tredeler av aksjene i selskapet. Dette følger av kommuneloven § 21-1.

12

Lage rutiner for å sikre nødvendig kompetanse i selskapsstyrene

Eier skal anbefale styret jevnlig å vurdere egen kompetanse ut fra eiernes formål med selskapet. Styret skal derfor etablere rutiner for å sikre nødvendig kompetanse.

Eier har ansvar for å sikre at styret har den nødvendige kompetansen for å nå selskapets mål. For å sikre utvikling av nødvendig kompetanse i styret, forventer Haugesund kommune at styret etablerer følgende rutiner:

- Foretar en egenevaluering hvert år.
- Vurdere behovet for ekstern styreopplæring. Nye styremedlemmer skal gis opplæring om ansvar, oppgaver og rollefordeling.
- Gjennomfører egne styreseminarer om roller, ansvar og oppgaver.
- Fastsette en årlig plan, herunder møteplan, for sitt arbeid med vekt på mål, strategi og gjennomføring.
- Gir en samlet redegjørelse for selskapets styring og ledelse i en årsrapport. I rapporten skal styret også vurdere styrets kompetanse og arbeid.

13

Som hovedregel skal styremedlemmer i morselskapet ikke sitte i styrene i datterselskaper

Styremedlemmer i morselskapet skal som hovedregel ikke sitte i styret til et datterselskap.

Dette er viktig for å unngå rolleblanding og dobbeltroller i konsernforhold. Det må også tas hensyn til at den styrekompetansen som trengs i de respektive selskap innen konsernet kan være ulik.

Særlig må man være oppmerksom på problemstillinger knyttet til anbud og inhabilitet dersom ett av selskapene inngir anbud til et annet selskap i samme konsern.

14

Oppnevne numeriske vara-representanter

Det anbefales at det oppnevnes varamedlemmer til styret i selskaper. Ordningen med numeriske varamedlemmer skal benyttes for å sikre kontinuitet og kompetanse i styret.

Lovverket gir mulighet for å utpeke enten personlige eller numeriske vara. Anbefalingen om numerisk vara er gitt ut fra behovet for kontinuitet og kompetanse. Det vil si at 1. varamedlem alltid stiller ved faste styremedlemmers fravær, uansett hvem som er fraværende.

1. varamedlem skal rykke opp som fast styremedlem dersom et av de faste styremedlemmene fratrer i løpet av valgperioden, og inntil neste ordinære generalforsamling/representantskapsmøte holdes.

Haugesund kommune skal som hovedregel gå inn for bruk av numeriske varamedlemmer og anbefaler styrene å kalle inn 1. vara til alle møter. Det forventes at alle vara-representantene mottar møteinnkalling, møtereferater og alle relevante dokumenter som brukes i styrets arbeid.

15

Etablere rutiner for vurdering og håndtering av habilitet

Det anbefales at styrene etablerer faste rutiner for å håndtere mulige habilitetskonflikter. Ordfører og kommunedirektør bør ikke sitte i styret i selskaper kommunen er eier i.

Spørsmål om inhabilitet når virksomhet er lagt til selskaper kan oppstå på to måter. For det første kan det oppstå inhabilitet i saker som selskapet skal behandle. Inhabilitet for ansatte og medlemmer av styrende organer i interkommunale selskaper er regulert i IKS-loven. For aksjeselskaper har aksjeloven egne regler om inhabilitet.

For det andre kan inhabilitet oppstå når kommunen skal behandle en sak hvor selskapet er part. Denne situasjonen er regulert i kommuneloven og forvaltningsloven.

Personer i de kommunale selskapers eierorganer og styret må alltid vurdere sin egen habilitet i forhold til sakene som skal behandles, og skal si fra til organet dersom det kan foreligge forhold som kan lede til inhabilitet.

At en person er inhabil innebærer at vedkommende ikke kan tilrettelegge saksgrunnlaget eller treffe avgjørelser i en sak. Forvaltningsloven fastslår at en person er

inhabil når han leder eller har en ledende stilling i, eller er medlem av styret eller bedriftsforsamling, for et selskap som er part i saken, eller en forening, sparebank eller stiftelse som er part i saken. Ingen kommunalt ansatte eller folkevalgte skal håndtere saker i kommunen som gjelder et selskap der de selv er styremedlem. Dette gjelder uansett om selskapet er privat eid eller helt eller delvis offentlig eid.

Det å være styremedlem i et foretak og samtidig kommunestyremedlem, utløser ikke automatisk habilitetsspørsmål i bystyrets behandling, ettersom et foretak ikke er et selskap, men del av kommunen.

Haugesund kommune skal være varsomme med å velge ledende politikere og ledende ansatte som styremedlemmer.

Valgkomiteen skal i sin innstilling vurdere mulige rollekonflikter og faren for at inhabilitetssituasjoner kan oppstå.

16

Foreta en prinsipiell avklaring av godtgjøring for styreverv

Kommunen skal i forbindelse med utarbeidelse av eierskapsmelding ha en prinsipiell diskusjon om godtgjøring av styreverv. Denne skal danne grunnlag for eierorganets fastsetting av styrehonorar.

Styremedlemmer skal være uavhengige og ikke ha økonomisk egeninteresse i selskapet. Styremedlemmer skal derfor ikke påta seg særskilte oppgaver for det aktuelle selskapet i tillegg til styrevervet. Det anbefales også at styremedlemmer ikke omfattes av selskapets incentiv-/ bonusordninger, da dette vil kunne påvirke deres uavhengighet.

Godtgjørelsen for styrevervet skal reflektere styrets økonomiske og strafferettslige ansvar, i tillegg til styremedlemmenes kompetanse og forventet tidsbruk, samt virksomhetens kompleksitet. Dette innebærer blant annet at honorar i selskaper som opererer i et marked og hvor det er betydelig risiko, skal reflektere dette ansvaret. Generelt skal styreleder godtgjøres høyere enn styremedlemmene pga. det særlige arbeidet som følger med styreledervervet. Det anbefales at selskapene gjør en konkret vurdering av behovet for styreforsikring for styremedlemmene. Forsikringen gjelder det økonomiske ansvaret, ikke det strafferettslige. Haugesund kommune anbefaler at dette vurderes i selskaper med høy økonomisk risiko.

Aksjeloven gir generalforsamlingen ansvar for å fastsette godtgjøring til styremedlemmene. I et IKS er det representantskapet som fastsetter godtgjøringen til styremedlemmene, mens det er bystyret selv som fastsetter godtgjøringen til styret i et kommunalt foretak.

Haugesund kommune skal bidra til å holde styrehonorarer på et moderat nivå. Styregodtgjøring skal oppgis i selskapenes årsrapport, også i IKS.

17

Registrere styreverv i KS styrevervregister

Alle som påtar seg styreverv og som sitter i ledelsen for kommunale foretak og selskaper skal registreres i KS styrevervregister:

[STYREVERVREGISTERET.NO](https://styrevervregisteret.no)

Kommuner er avhengig av allmennhetens tillit når det gjelder både forvaltning og styring. Åpenhet rundt hvilke roller lokalpolitikere har, er viktig for å unngå mistanke om rolleblanding. KS styrevervregister er et godt verktøy for å sikre åpenhet om folkevalgte og lederes roller og verv. Alle kommuner er automatisk en del av dette. Kommunale foretak/bedrifter/selskap må selv vedta å slutte seg til registeret. Opplysninger innhentes deretter automatisk fra Brønnøysund registeret. Den enkelte får en epost og mulighet til å føye til opplysninger.

Folkevalgte i Haugesund kommune som påtar seg styreverv for selskaper der kommunen har eierinteresser, skal registrere sine verv i styrevervregisteret.

18

Anbefale at selskapene melder seg inn i en arbeidsgiverorganisasjon

Det anbefales at selskapene melder seg inn i en arbeidsgiverorganisasjon. Samfunnsbedriftene vil være det naturlige valget for disse selskapene.

Kommunalt tilknyttede selskaper organisert som selvstendige rettssubjekter har ikke et avledet medlemskap i KS gjennom kommunens eierskap. Selskapet må selv melde seg inn i en arbeidsgiverorganisasjon for å være omfattet av organisasjonens tariffavtaler og det intersepolitiske arbeidet organisasjonen gjør. Det anbefales at de kommunalt tilknyttede selskapene skal være en del av det fellesskapet som ligger i å være medlem av en arbeidsgiverorganisasjon.

Samfunnsbedriftene (tidligere KS Bedrift) bør være det naturlige valget for alle kommunalt tilknyttede selskaper. På denne måten sikres det at rammebetingelsene selskapene opererer under er tilpasset deres egenart og behov.

19

Sørge for at selskapsstyrene utarbeider og jevnlig reviderer etiske retningslinjer for selskapsdriften

Kommunens selskaper skal ha en aktiv og bevisst holdning til etiske spørsmål, gjerne fastlagt i egne etiske retningslinjer som utarbeides for og brukes aktivt i det enkelte selskap.

Kommunale selskaper forvalter fellesskapets ressurser. Forvaltningen skal derfor skje på en måte som samsvarer med befolkningens oppfatninger om rett og galt. Kommunenes omdømme vil også avhenge av hvordan en forvalter sitt samfunnsansvar gjennom egne selskaper.

Et mål for mange kommunale selskaper, er at driften og virksomheten skal være ansvarlig i et samfunnsperspektiv. Etikk er en viktig del av de vurderinger som gjøres i forbindelse med det å drive et selskap, fordi de etiske holdningene legger grunnlaget for hvordan man faktisk handler. For å legge til rette for at styret har et aktivt forhold til retningslinjene, skal de diskuteres og eventuelt revideres årlig.

Haugesund kommune stiller krav til at kommunens seriøsitetskrav gjelder for alle tjenestekontrakter, hvor de er relevante. Formålet med kravene er at kommunen skal være med og bidra til å sikre et seriøst arbeidsliv.

20

Avklare forholdet mellom kommunedirektøren og daglig leder av foretaket ved opprettelse av kommunale foretak

Det anbefales at bystyret ved opprettelse av kommunale foretak gjennomgår kommunelovens regulering av forholdet mellom kommunedirektøren og daglig leder av foretaket.

Kommunale foretak er ikke et selvstendig rettssubjekt, men en del av kommunen. Styret er direkte underordnet bystyret, men organisasjonsformen har en selvstendig stilling sammenliknet med kommunen for øvrig. Kommunedirektøren har ingen styringsrett overfor foretakene, og daglig leder er underordnet styret i foretaket.

Kommunedirektørens formelle rolle overfor foretaket er at han/hun kan instruere daglig leder om at iverksettelsen av en sak utsettes til bystyret har behandlet den aktuelle saken. Videre skal kommunedirektøren i saker som behandles i bystyret, gis anledning til å uttale seg før styret i foretaket treffer vedtak. Dette henger sammen med det generelle overordnede ansvaret kommunedirektøren har overfor hele kommuneorganisasjonen.

Kommunedirektøren eller dennes stedfortreder kan ikke velges til styret i kommunale foretak. Med «dennes stedfortreder» siktes det til personer som, i tillegg til kommunedirektøren, har fullmakt til å beslutte utsatt iverksettelse etter Kommune-loven § 9-16, annet ledd. Dette må vurderes konkret for de aktuelle personene i kommunen.

Det kan være personer som har det som en del av sine oppgaver å tre inn i kommunedirektørens fullmakter, for eksempel i kommunedirektørens fravær, og personer som har disse fullmaktene i bestemte kommunale foretak som faller innenfor hennes eller hans ansvarsområde. Det er kun stillinger i den kommunen hvor vedkommende har rollen som kommunedirektør, dennes stedfortreder, eller er kommuneråd bestemmelsen gjelder. Det er fullt mulig å ha styremedlemmer i kommunale foretak som har slike roller i andre kommuner.

21

Sørge for at kontrollutvalget sikres gode nok rammebetingelser til å utøve sin funksjon på en god måte

Det anbefales at kommunen innenfor rammen av kommunelovens bestemmelser fastsetter regler og etablerer rutiner for kontrollen med selskapene, hvilke dokumenter som uoppfordret skal sendes kontrollutvalget og hvem som har plikt til å sørge for dette

Bystyret har kontrollansvar for å sikre at kommunen når sine mål, at regelverket etterleves og at etiske hensyn ivaretas. Kontrollen utføres blant annet gjennom regnskapsrevisjon, forvaltningsrevisjon og selskapskontroll. Kontrollansvaret gjelder også når virksomheten er skilt ut i egne selskaper.

Kontrollutvalget har en lovregulert funksjon som organet utfører på vegne av og for bystyret. Kontrollutvalget har derfor også en viktig rolle i kommunens kontroll med selskapene. Kontrollutvalgets oppgave i forbindelse med selskapskontroll er todelt; en obligatorisk del som benevnes eierskapskontroll og en frivillig del som kan omfatte forvaltningsrevisjon. Det er viktig at kontrollutvalget sikres gode nok rammebetingelser slik at de har mulighet til å utøve sin funksjon på en god måte.

For at kontrollutvalget skal kunne ivareta sine kontrollopgaver i selskaper, gir kommuneloven § 23-6 kontrollutvalget både en vidtgående rett til opplysninger og innsyn i selskaper som kommunen i sin helhet eier alene eller sammen med andre kommuner, og en rett til å foreta undersøkelser i slike selskaper.

Denne innsynsretten og retten til å foreta undersøkelser er i kommuneloven gjort gjeldende for virksomheter som utfører oppgaver på vegne av kommunen, enten dette er selskaper eller annet, og enten de er privat eller offentlig eid.

Kontrollutvalget skal varsles om møter i generalforsamling, representantskap og tilsvarende organer og har rett til å være til stede i disse møtene.

I selskaper med flere eiere skal eierne koordinere sin kontrollvirksomhet, slik at ikke mange eiere iverksetter kontrolltiltak uten å koordinere dette med de andre. Det skal derfor være en dialog mellom eierkommunene om hvordan en skal drive selskapskontrollen med selskaper der flere kommuner er eiere.

Eierskapskontroll innebærer å kontrollere om den som er eiers representant og utøver kommunens eierinteresser, gjør dette i samsvar med lover og forskrifter, bystyrets vedtak og anerkjente prinsipper for eierstyring. Det er opp til bystyret å avgjøre om selskapskontrollen også skal omfatte forvaltningsrevisjon som innebærer systematiske vurderinger av økonomi, produktivitet, måloppnåelse og virkninger ut fra bystyrets vedtak og forutsetninger.

Eierskapskontrollen blir dermed en form for juridisk etterkontroll, blant annet for å vurdere om eierstyringen har vært tilstrekkelig og om den har gitt de resultatene og målene som eier har fastsatt for selskapet.

Etter kommuneloven skal kontrollutvalget minst én gang i valgperioden utarbeide en plan for hvilke eierskapskontroller som skal gjennomføres.

Planen, som skal vedtas av bystyret (senest innen utgangen av året etter at bystyret er konstituert), skal baseres på en risiko- og vesentlighetsvurdering av kommunens eierskap. Hensikten med denne vurderingen er å finne ut hvor det er størst behov for eierskapskontroll. Planen skal angi hvilke eierinteresser og selskaper som vil kunne være aktuelle for kontroll, og den skal også angi i hvilken grad det er aktuelt å gjennomføre forvaltningsrevisjon.

Med utgangspunkt i planen, skal kontrollutvalget avgi rapport til bystyret om gjennomførte kontroller samt resultatene av disse. Selskaper med flere kommuner som eiere bør opplyse i årsmeldingen om hvilke selskapskontroller som er gjennomført i løpet av året.

De kommunale foretakene er en del av kommunen som juridisk person og faller inn under kontrollutvalgets generelle ansvar for å påse at kommunens regnskaper blir revidert på en betryggende måte, og at det utføres forvaltningsrevisjon av den kommunale virksomheten i samsvar med kommunelovens bestemmelser. Det anbefales at de kommunale foretakene blir viet oppmerksomhet når plan for forvaltningsrevisjon av kommunens virksomhet utarbeides og vedtas av bystyret.¹

I selskaper med stor økonomisk omsetning og verdi bør kommunen vurdere å innhente ekstern finansiell vurdering av selskapene ved behov, og som et informasjonsgrunnlag ved utarbeidelse av eierstrategier.

Haugesund kommune skal påse at selskaper som kommunen har et eierskap i, ikke benytter seg av fritaksregler om revisorplikt. Jfr. Revisorloven § 2-1.

¹ Det fremgår av forarbeidene til kommuneloven av 2018 at eierskapskontroll skal utføres av revisjonen i tråd med god kommunal revisjonsskikk (Prop. 46 L 2017-2018 s. 324).

